

kmetov v praktičnem življenju, ki jo ponavljajo celo tisti, ki mu priznavajo „patriarhalno nepokvarjenost“ in čut za lepoto; oglejmo si vendar kmečko delo in opazili bomo, koliko več strokovnega znanja zahteva kot pa delo obrtnika ali trgovca. Kmet je agronom in veterinar, tudi obrtnik je in domači zdravnik in učitelj svojim otrokom.

Zdi se, kot bi se v tej knjigi odražala pot, ki vodi od Tolstoja do Radića in Predavca. Ali je v tej smeri mogoča kultura, ki smo jo Slovani še dolžni svetu?
D.

Dve novi publikaciji o bibliotečnih problemih

Za srednješolske knjižnice daje Badalić po izvajanjih profesorja Ivančevića iz leta 1921. zelo pomembne smernice. Srednješolskim knjižnicam je treba dati z zakonom sigurno materialno podlago in dati tudi njih knjižničarjem nov in dostojen položaj ter strokovno bibliotekarsko izobrazbo, da bodo mogli vse svoje moči posvetiti knjižnici. Le tako bo namreč mogoče dijaštvo srednjih šol privezati na knjižnico zavoda in ga tudi naučiti, kako se knjige in knjižnice rabijo. To bo hkrati najboljša priprava, da se bodejo pozneje kot visokošolci znašli in se spoznali v seminarskih, fakultetnih in drugih znanstvenih knjižnicah in vedeli v vsakem poklicu in v vsakem času najti pomagala za kakršnekoli probleme poklicnega dela ter praktičnega gospodarskega življenja.

V zadnjem poglavju „Pa šta da se radi?“ je podal pisec nasvete in smernice, kako zboljšati stanje našega knjižničarstva. Prvi pogoj je moderen in vse potrebe upoštevajoč bibliotečni zakon. Znanstvene knjižnice, ki so imele in deloma tudi še imajo pravico do dolžnostnih izvodov, ovirajo pri izvrševanju njih nalog kot nacionalne knjižnice pomanjkljivosti tiskovnega zakona o dolžnostnih izvodih. Vse druge knjižnice, ljudskošolske, srednješolske in javne ljudske knjižnice bomo obudili k življenju in uspešnemu delu le tedaj, če jim z zakonom določimo materialno podlago z ozirom na število prebivalcev in velikost šolskega okoliša ali banovine, mestne ali kmečke občine itd. Za naše razmere priporoča Badalić češkoslovaški zakon o ustanavljanju ljudskih knjižnic, ki natančno določa, koliko mora dati vsaka občina za javno ljudsko knjižnico. Češkoslovaški zakon o obveznem ustanavljanju javnih ljudskih knjižnic določa namreč, da morajo dajati občine po številu prebivalcev za javne knjižnice neke prispevke, in sicer: občine z največ 5000 prebivalcev 50 vinarjev od prebivalca, občine od 5001 do 10.000 prebivalcev najmanj 60 vinarjev, občine od 10.001 do 100.000 prebivalcev pa najmanj 80 vinarjev. Zakon določa tudi, kakšno strokovno izobrazbo morajo imeti knjižničarji, kar se seveda ravna po velikosti knjižnice. Obvezni bibliotečni zakoni imajo brez dvoma veliko prednost, ker so njih določila jasna in mora vsaka občina skrbeti za svojo knjižnico. Vendar bi bilo treba tudi razmisliti, ali in kako bi mogli dvigniti delovanje društvenih in svetovnonazorsko opredeljenih knjižnic s premijskimi zakoni po vzorcu severnoevropskih držav.

Drugi Badalićev spis, ki je izšel kot posebni odtis iz časopisa „Alma mater croatica“ (1938—1939) z naslovom „Američko javno knjižničarstvo“ (Zagreb 1939, 4°, 28 str.) je nastal kot plod dvomesečnega piščevega potovanja, ko mu je bila dana prilika, da si je ogledal pod vodstvom ameriških tovarišev bibliotekarjev glavne in največje javne in znanstvene knjižnice v USA.

Američko knjižničarstvo je sad novega in najnovejšega časa. Amerika ni poznala slavne tradicije srednjeveških in baročnih samostanskih knežjih, dvornih, kolegijskih in univerzitetnih knjižnic. Ko se je v Ameriki knjižničarstvo šele pri-

čelo, smo imeli v Evropi že bogate stare znanstvene knjižnice in bogato tradicijo. Ob zibelki ameriškega knjižničarstva pa so stali povsem drugi problemi, problemi kolonizacije, gospodarstva, državne uprave in ustave, vobče ves kompleks problemov, ki se tiče gospodarske, politične in kulturne organizacije novega sveta. In ker ni Američanov težila tradicija srednjeveških samostanskih in znanstvenih knjižnic, so mogli in morali rešiti bibliotečne probleme drugače, kakor smo jih reševali in jih še rešujemo mi.

Ameriške knjižnice so s problemi modernega življenja mnogo bolj tesno povezane kot naše knjižnice; zdi se, da je Badalić zadel pravo, ko je trdil, da bo ameriško knjižničarstvo na celi črti prevzelo vodstvo svetovnega knjižničarstva, prepuščajoč našim knjižnicam slavno preteklost in neznano bodočnost. Vsekakor pa velja, da je ameriški vzorec odločilno vplival na javne ljudske knjižnice našega kontinenta in da so srednjeevropski propagatorji javnih knjižnic v devetdesetih letih minulega stoletja naslonili svoje delo na ameriške vzorce.

Najstarejše ameriške knjižnice so bile šolske knjižnice; kmalu pa so se pojavile tudi društvene in nato javne mestne knjižnice. Izšle so torej iz šolstva; še danes je v ameriških javnih knjižnicah vzgojna tendenca mnogo bolj živa kot pri nas. Zato je tudi razumljivo, da so ameriške javne ljudske a tudi univerzitetne knjižnice tesno povezane s tečaji, javnimi predavanji in z univerzitetnimi ekstenzijami, ki vežejo široke plasti ljudstva s knjižnicami, tako da postanejo njih stalni obiskovalci.

Vzgojna smer ameriškega knjižničarstva je morala rešiti še drugo pomembno državnopolitično nalogo: vključiti v sestav ameriškega življenja tujerodne priseljence, narediti iz njih zavedne demokratične državljane, dvigniti milijone evropskih nestandardiziranih delavcev priseljencev na politično in gospodarsko ravan ameriškega življenja. Kako jasno so se zavedale knjižnice teh nalog, pričajo v mnogih tujih jezikih ali v lahko umljivi angleščini izdane knjige, ki naj seznanijo priseljence z ustavo, z vsem političnim in gospodarskim življenjem USA, posebni oddelki in katalogi za priseljence itd.

Knjižnice, ki so hotele vršiti vse to vzgojno delo, so morale obiskovalcem uglasiti pot in jim nuditi vse možne udobnosti. Tako so nastale v ameriških knjižnicah posebne študijske celice (carrels), kjer ima obiskovalec vso potrebno literaturo pri rokah, zato so uvedli ponekod tudi prost dostop do skladišč in končno so še ustanovili posebne informativne oddelke, ki dajejo odgovor na kakršnakoli vprašanja, zlasti tudi na vprašanja iz industrijskega in trgovskega življenja. Te poslovne informacije izvršujejo knjižnice same ali posebni oddelki, ki so smotno nameščeni v gospodarskem središču velikih mest. Koliko bi mogle slične ustanove koristiti gospodarsko šibkim narodom, kakršni smo Slovenci, prepuščamo v razsodbo onim ljubljanskim gospodarskim organizacijam, ki bi morale skrbeti za slične ustanove ali vsaj za osnove gospodarske knjižnice.

Razvoj ameriškega knjižničarstva do današnje višine je omogočilo dejstvo, da so se v Ameriki primeroma že zelo zgodaj zavedali potrebe po strokovno izobraženih bibliotekarjih. Že leta 1887. je ustanovil Melwil Dewey prvo šolo za knjižničarje in danes ima USA 26 bibliotečnih šol nižje, srednje in višje stopnje (Graduate, Undergraduate, Junior Library Schools), ki so posameznim univerzam prislone kot samostojne fakultete in ki izdajo na višji stopnji doktorat bibliotekarstva.

Knjižničarji sami so si ustanovili pa že 1876. leta močno organizacijo A. L. A. (American Library Association), ki šteje danes okrog 20.000 članov in odločno vpliva na bibliotečno politiko in prosvetne smeri vobče. Pod vodstvom te poklicne

organizacije se je knjižničarsko delo v Ameriki standardiziralo, katalogizacija se je unificirala, vse delo se vrši po enotnih navodilih in pravilih.

Preveč obširno bi postalo naše poročilo, če bi hoteli navesti in opisati najmoderneje tehniške pripomočke v skladiščih, čitalnicah itd. Vendar bi še rad opozoril na tehnično novost, ki jo poznajo tudi že v nekaterih velikih evropskih knjižnicah, to je uporaba mikrofilma za bibliotečne študijske namene. Snemanje na mikrofilm se vrši z avtomatsko fotografsko kamero, objekti — n. pr. knjige ali časopisi kakršnegakoli formata se posnamejo na film 35 mm. S posebnim projekcijskim aparatom se berejo ti 35milimetrski filmi v naravni velikosti ali po potrebi v povečani obliki. Snemanje brošure, ki šteje na pr. 51 strani, ne traja niti eno minuto, mikrofilm cele brošure stane 50 centov. Tako berejo danes v čitalnicah ameriških knjižnic velike ameriške časnike že na mikrofilmu.

Z mikrofilmom bo možno rešiti vrsto bibliotečnih problemov. Stare letnike časnikov in časopisov ali knjige, ki radi slabega papirja že zdaj razpadajo, bomo mogli ohraniti na mikrofilmu tudi za dobo, ko originala več ne bo. Za primeroma majhen denar bomo mogli dobiti mikrofilme najdragocenejših rokopisov in najredkejših knjig. Trubarjev unikat, ki ga hranijo na pr. samo na Dunaju, bomo mogli brati in študirati v Ljubljani na mikrofilmu.

*

Mogel sem podati le nekaj misli in bežne orise obeh Badaličevih spisov, njih vsebine nisem izčrpal. Spisa nista namenjena morda samo knjižničarjem; ker segata v bistvena kulturna vprašanja, ju priporočam vsem, ki se zanimajo za one mnogoštevilne probleme, ki jih obsega svet knjige in knjižnice. Badaliću se je posrečilo dati obema razpravama razen tehtne vsebine tudi formalno in stilistično nad vse zanimivo obliko; živahen in nazoren jezik, duhovite domislice in prispevke skrbijo, da bralčevo zanimanje ne oslabi. Njegove pravilne in utemeljene sodbe pa nam pričajo, da je pisec knjižničar, ki se zaveda vseh problemov, ki jih označujeta *knjiga in knjižnica*.

Avg. Pirjevec.

Polemika

Razgovor o politični vsebini slovenskega ilirizma

V resnici je čudno, da noben raziskovalec ni vprašal po njem... Modra ptica 1939, 330.

V stoletju, ki nas loči od časov, ko je hrvatski ilirizem pridobival tudi po Slovenskem pristaše svoji miselnosti, se je nabrala o njem obširna literatura. Doba tolikih nasprotij je postavila narodnemu življenju ideale, katerih vrednost je bila sporna že ob njih nastanku. Oni, za katere so imeli neko življenjsko silo, so se jih oklepali z zanosom, drugi jih grajali s prav takšno mero dvomov. Enako so jih kasnejša desetletja proglašala ali za vzrok slabosti naše narodne zavesti ali pa se k njim zatekala in jih poveličevala. Ker se je vsaka generacija znašla v nekoliko izpremenjenih okoliščinah, ki jih je prinesel novi razvoj, je gledala na preteklost skozi prizmo svojih razmer in skušala najti v življenju starejših dob navodil za lastno ravnanje. Strast prepričanja in zlasti polemična vročica sta še bolj zameglili poglede. Tako se je prvotno stanje prekrivalo in dobival pojem ilirizma v vsaki dobi značaj, ki ga je sama pretežno imela. Šele pred svetovno vojno se je pridružila takim pogledom potreba po resnično verni predočbi ilirske dobe, ki ne bi te-